

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Dr.Bekir ÖZCAN

Sevgi kelimesi; sempati, yakınlık, dostluk, aşk ve şefkat gibi kavramların tümünü içine almaktadır. Sevginin varlığı mutluluk, yokluğu ise mutsuzluk getirir. Gönül, yeryüzüne her zaman onun egemen olmasını istiyor. Çünkü sevginin egemen olduğu zaman insanlar bir arada, kavgasız-gürültüsüz yaşamış; nefretin hâkim olduğu yerlerde acılar ve sıkıntılar içinde kıvranıp durmuşlardır.

Yunus Emre (638-720/1240-1320) de sıkıntılı bir dönemde yaşamıştır. Kendisi, o kargaşa içinde, sevgiyi egemen kılmak suretiyle, tüm insanlar için mutluluk arayan bir şâirdir. Şiirlerinde egemen unsur sevgidir. O yüzden Yunus'a Türk hümanisti, ¹ evrensel hümanist ² denilmekte, hümanizminin, dinsel hümanizmayı da içine aldığı ³ belirtilmektedir.

Bazıları ⁴ Yunus'un tasavvuftan, bazı yazarlar ise ⁵ İslâm dininden daha çok etkilendiğini yazıyorlar. İslâm dininin, Yunus Emre'nin hümanizmine etkisi konusunu Prof.Dr.Abdulkâdir KARAHAN ele alarak, kısaca, dile getirmiştir. ⁶ Biz de bu hususu biraz daha derinlemesine işlemeyi düşündük. Bunu, Kur'ân ve Hadislerden örnekler vererek açıklamaya çalışacağız. Çünkü Yunus Emre'nin, müslüman bir şâir olarak, Kur'ân ve Hadis'ten etkilenmemesi düşünülemez.

Kur'ân'ın;

"Allah katında din, ancak İslâmiyet'tir." ⁷

"Kim İslâmiyet'ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O, âhirette de kaybedenlerdendir." ⁸

"... İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler." ⁹

"Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamber'ini doğruluk rehberi Kur'ân ve hak din ile gönderen O'dur. Şâhit olarak Allah yeter." ¹⁰

"... Bugün size dininizi tamamladım. Üzerinize olan nimetimi bütünledim. Sizin için, din olarak, İslâmiyet'i beğendim." ¹¹ gibi açıklamalarından, Allah katında tek geçerli dinin, İslâmiyet olduğu anlaşılmaktadır. Allah ve Peygamber'ine candan bağlı olan bir İslâm şâi-

rinin bunlardan etkilenmemesi mümkün değildir.

Nitekim;

"Yaratdı yitmiş iki dürlü dili

Arada üstün kodı Müsülmanı

Biz Müsülman Muhammed ümmetine

Hıl'at virdün bize din ü imanı" 12

"Her kim Müsülman olmadı beş vakt namâzı kılmadı

Bilün Müsülman olmayan ol tamuya girse gerek

Görmez misin Mustafâ'yı nice bekledi vefâyı

Ümmet için ol safâyı ümmet ana irse gerek" 13

"Allah buyruğun dutgıl namâzun kılup gitgil

Namâzun kılmayınca zinhâr varmagıl işe

Namaz kılmayana sen müsülmandur dimegil

Hergiz müsülman olmaz bağı dönmişdür taşa

Yunus imdi namâzun komagıl sen kıla gör

Ansuzın ecel irer ömür yetişür başa" 14

diyen Yunus Emre, işin tamamıyla bilincindedir. Fakat kendisine yaşadığı zamanı sosyal ve siyâsî durumu 15 ile tasavvufun da büyük etkisi olmuştur. Zira hiçbir yazar, kendini saran çevre ve mensubu bulunduğu meşrep dışında değerlendiremez. Gönül ALPAY 16 ve A. Sırtı LEVEND'in 17 de söyledikleri gibi, Yunus'un hümanizması, yaşadığı devre karşı bir tepki, hayâlinde yaratıp ülküleştirdiği özel dünyanın ifâdesidir. Yunus Emre;

"N'idelüm bu dünyayı n'eyleyüp n'itmek gerek

Dâima ışk eteğin komayup dutmak gerek

Çalab'um bu dünyayı kahır için yaratmış

Gerçeğin gelenlerin kahrını yutmak gerek"18

derken, zamanındaki kahırlı günleri dile getirmek istemiştir sanıyoruz.

Allah katında geçerli ve tek din İslâmiyet'tir. Fakat bu din, bütün insanlığa gönderilmiştir. Belli bir millete gelmediği gibi, belirli bir zümrenin tekelinde de değildir. Kur'ân'da bulunan;

"Ey Muhammed ! Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönder-

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

dik." 19

"... Allah bizim de rabbimiz, sizin de rabbinizdir; bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz (de) kendinizdir. Bizimle sizin aranızda tartışılacak bir şey yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş O'nadır." 20

"Bu Kur'ân, insanlara açık belgeler; kesin olarak inanan millet için doğruluk rehberi ve rahmettir." 21

"Ey insanlar ! Rabbinizden size bir öğüt ve kalplerde olana birşifâ, inananlara doğruyu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir." 22 şeklindeki açıklamalardan bunu kolayca anlamak mümkündür. Bunun Yunus' taki belirtisi ise;

"Çalab nurdan yaratmış canını Muhammed'ün

Âleme rahmet saçmış adını Muhammed'ün

Muhammed bir denizdür âlemi tutup-durur

Yitirmiş bin peygamberler gölinde Muhammed'ün" 23 sözleridir.

Ayrıca İslâmiyet, kendisine girilmesi için kimseyi zorlamaz. Çağrıda, bütün insanlara karşı, yumuşak, bağışlayıcı ve barışçıdır. Gerçek olan bir din için aksini düşünmek yersiz olurdu zaten. Bu hususu âyet ve hadisler daha iyi dile getirmektedir. Allah Kur'ân'da;

"Dirde zorlama yoktur. Artık hak ile bâtil iyice ayrılmıştır." 24

"... Allah size kolaylık ister, zorluk istemez." 25

"Eğer Rabb'in dileseydi yeryüzündeki (kimse) lerin tümü, toptan iman ederdi. Böyle iken, hepsi inansınlar diye, insanları zorlayıp duracak mısın ?" 26

"Allah'ın rahmetinden dolayı, ey Muhammed ! Sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve sert kalpli olsaydın, şüphesiz çevrenden dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfîret dile." 27

"Kitap ehlinden, zulmedenler bir yana, onlarla güzel şekilde mücâdele edin. Şöyle deyin; "bize indirilene de, size indirilene de inandık; bizim Tanrı'mız da, sizin Tanrı'nız da birdir, biz, O'na teslim olmuşuzdur." 28

"Ey Muhammed ! Rabb'inin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış; doğrusu Rabb'in kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir." 29

"İnanan kullarıma söyle, en güzel şekilde konuşsunlar. Doğrusu, şeytan aralarını bozmak ister. Şüphesiz şeytan, insanın apaçık düşmanıdır." 30

"Sen ve kardeşin, âyetlerimle gidin; Beni anmakta gevşek davranmayın. Fir'avun'a gidin, doğrusu O azmıştır. O'na yumuşak söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar." 31

"Sen af yolunu tut, bağışla, uygun olanı emret; bilgisizlere aldırış etme." 32

"Kitap ehlinin çoğu, hak kendilerine apaçık belli olduktan sonra, içlerindeki çekememezlikten ötürü, sizi, inandıktan sonra, küfre döndürmeyi isterler. Allah'ın emri gelene kadar, onları affedin, geçin. Allah muhakkak her şeye kâdir." 33

"Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden ezâ gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah müstağnîdir, hakîmdir." 34

Hiz. Âişe (R.A.) şöyle diyor; "Allah'ın elçisi yahudilere, dinimizdeki hoşgörüyü anlatırken, "ben hoşgörülü olan Hanefilik ile gönderildim," buyurdu." 35

Peygamber'e "Allah'a en sevimli din hangisidir ?" diye sorulduğu zaman "hoşgörülü din olan Hanefilik'tir" buyurur. 36

O, hoşgörü sebebiyle yargılayanın ve yargılananın Cennet'e gireceğini 37, imânın, sabır ve hoşgörüden ibâret olduğunu 38 belirtir.

Adamın biri Hiz. Peygamber'e gelerek "hangi iş daha üstündür ?" diye sordu. O da "Allah'a imân ve O'nu tasdik, yolunda savaşmaktır" dedi. O kimse daha kolay (bir şey) istediğini belirtince de "hoşgörü ve sabırdır" şeklinde ekledi. 39

"Hoşgörülü ol (ki) sana (da) hoşgölürü olunsun." 40

"İyi öğretiniz, müjdeleyiniz, zorlaştırmayınız. Biriniz öfkelenildiği zaman da sussun." 41 sözleri de Allah elçisininindir.

Hiz. Peygamber, ashâptan Muâz ile Ebû Musâ'yı Yemen'e gönderirken, "kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin; uyarına gidin, ayrılığa düşmeyin". öğütünde bulunmuştur. 42

Rivâyete göre, minber üzerindeyken şöyle buyurur;

"Merhamet ediniz, (o zaman) merhamet olunursunuz. Bağışlayın, Allah da sizi bağışlasın. Yazık, sözün kahredenine; yazık, bildikleri halde, yaptıkları (kötü hareket) üzerinde diretenlere !." 43

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Bir gün arkadaşları ile mescitte idi. Bir bedevî mescide çişini yaptı. Arkadaşları, bedevîyi menetmek istediler. Bunu gören Hz. Peygamber, "bırakın, bevlini kestirmeyin", dedi ve bitirince bir kova su isteyerek üzerine döktü. ⁴⁴ Bu olayı anlatan bazı hadislerin sonunda; "(Siz), kolaylaştırıcılar olarak gönderildiniz, zorlaştırıcılar olarak gönderilmediniz". cümlesi de vardır. ⁴⁵

Peygamberimiz, bir yahûdî cenâzesi geçerken ayağa kalkmış, kalkmayı, arkadaşlarına da tavsiye etmiştir. ⁴⁶

O'nun, kendini ve arkadaşlarını öldürmek için önlerine zehirli koyun eti getiren bir yahûdî kadını, "seni öldürmek istedim," diye itiraf etmesine rağmen, affettiği herkesçe bilinmektedir. ⁴⁷

Hz. Muhammed'in, Arabistan hristiyan ve râhiplerine, dinlerinde serbest olduklarına, korunacaklarına dâir, vermiş olduğu berât mahlumdur. ⁴⁸

Bütün bunlardan, İslâm'ın tüm insanlara karşı ne derece bir hoşgörüyü sâhip olduğu ortaya çıkmaktadır. Yunus'un da, onun mensubu olarak, bu emir ve davranışlardan etkilenmesi gâyet normaldir. Kendisinin, 72 millete ⁴⁹ sonsuz hoşgörü içinde oluşu bu yüzden olsa gerektir. Şöyle ki;

"Câhil ile ârifün meseli şuna benzer

Câhil katında iman ma'lûm mechûl degül mi

Yitmiş iki milletün sözünü ârif bilür

Miskin Yûnus sözleri cümle usul degül mi" ⁵⁰

"Yitmiş iki millete kurbân ol âşıkısan

Tâ âşıklar safında tamâm olasin sâdik" ⁵¹

"Yitmiş iki dilcedi araya smur düşdi

Ol bakışı biz bakduk yermedük âm u hâsı" ⁵²

"Yitmiş iki milletün ayağın öpmek gerek

Anun için ma'şûka cümle milletde bile" ⁵³

"Dîn ü millet sorarısan âşıklara din ne hâcet

Âşık kişi harâb olur âşık bilmez din diyânet" ⁵⁴

"Dünye benüm rızkumdurur kavmı benüm kavmumdurur

Herdem benüm yargum yürür yargumu hândan dutaram

Dinüm imânum oldurur ansuz olursam dünyede

Ne puta haça taparam ne dîn ü iman dutaram" 55

"İşk imamdur bize g önül cemâ'at

Kiblemüz dost yüzi daimdür salât

Şerî'at eydür sakın şartı bırakma

Şart ol kişiye kim ide hiyânet

Biz kimse dinine hilâf dimezüz

Din tamâm olıcak toğar mahabbet" 56

"Bana namaz kılmaz dime ben bilürem namâzumu

Kılurısam kılmazısam ol Hak bilür niyâzumu

Dostdan artuk kimse bilmez kâfir Müsülman kemdüğün

Ben kıluram namâzumu Hak geçürdise nâzumu

Dost isteyen gelsün bana göstereyin dostı ana

Budur sözüm önden sona ben bilürem kendüzümü" 57

Yeryüzünde yaşayan bütün insanların, birbirlerine hoşgörülü davranmaları gereklidir. İslâm dininin prensipleri bu yöndedir. İslâm dinine göre bütün insanlar saygıdeğerdir. Birinin öbürüne üstünlüğü yoktur. Üstünlük, Allah'a yakınlıktadır. Hiçbir kimse bir başkasının Allah'a yaklaşmasını engelleyemez. İnsanlar dünyaya birbirleriyle didişmek için getirilmemişlerdir. İnanç ve mezhepleri ayrı da olsa, beraberce, kardeşlik içinde yaşayabilirler. Bu kendi ellerindedir. Çünkü hepsinin aslı Âdem ile Havvâ'ya dayanır. İnsanlar' sevgiyi hâkim kılmalı, başkalarına yararlı olmaya çalışmalıdır. O zaman savaş ve sıkıntılar olmayacaktır. Allah Kur'ân'da;

"Ey insanlar ! Doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Dahâ iyi tanışasınız diye kabîle ve milletler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Allah iyi bilir, (her şeyden) hakkıyla haberdârdır." 58

"Siz onlar sizi sevmedikleri halde, onları seven kimselersiniz. Siz, kitaptakine olduğu gibi inanırsınız. Onlar sizinle karşılaştıkları zaman "inandık" derler. Fakat sizden ayrılınca, size öfkelerinden dolayı, parmaklarını ısırırlar. Onlara; "öfkeniz sebebiyle geberin, (nasıl olsa) Allah gönüllerdekini çok iyi bilir,"de." 59

"Ancak sadaka vermeyi, yahut iyilik yapmayı ve insanların arasını düzeltmeyi gözeten kimseler müstesna, onların gizli toplantılarının çoğunda hayır yoktur. Bunları Allah'ın rızâsını kazanmak için

yapana büyük ecir vereceğiz."60

"İnsanların arasını düzeltmeniz, gûnahtan sakınmanız ve iyi olmanız için, Allah'a yaptığınız yeminleri engel kılmayın. Allah işitir ve bilir." 61

"Eğer mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltiniz; eğer biri, diğeri üzerine saldırırsa, saldıranlarla, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız; eğer dönerlerse, aralarını adâletle bulunuz. Adil davranmanız, şüphesiz Allah âdil davrananları sever. Mü'minler şüphesiz kardeştir. Öyleyse dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'tan sakının ki size acısın."62 gibi açıklamalarda bulunmaktadır. İslâm peygamberi Hz.Muhammed ise vedâ hutbesinde bütün insanlara seslenerek Arab'ın Acem'e, Acem'in Arab'a, kırmızının siyaha, siyahın kırmızıya üstünlüğünün bulunmadığını, üstünlüğün, ancak Allah'a yakınlıkla olduğunu söylemektedir. 63 Ayrıca;

"İnsanların hayırlısı, (diğer) insanlara (daha) faydalı olandır."64

"Müslüman; elinden ve dilinden, (diğer) insanların emin olduğu, mü'min ise, (diğer) insanların, malları ve kanları hakkında, (kendisinden) emniyette bulunduğu (kimse)dir."65

"Müslüman; elinden ve dilinden, (diğer) müslümanların kurtulduğu kimsedir."66

"Kendin için sevdiğini, (diğer) insanlar için de sev; (o zaman gerçek) müslüman olursun."67

"Sizden hiçbiriniz, kendisi için istediğini, kardeşi için (de) istemedikçe gerçek mü'min olamaz." 68

"(İnsanlara karşı) merhametli olanlara, rahmân olan Allah (da) merhamet eder. Siz, yerdekine merhamet edin,gökteki de size merhamet etsin."69

"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."70

"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."71

"Ey Allah'ın kulları ! Aranızdaki sevgi ve muhabbeti kesmeyiniz. Birbirinize darılmayınız, haset etmeyiniz, sırt çevirmeyiniz; hepiniz kardeş olunuz. Bir müslümanın, müslüman kardeşini üç günden fazla bırakması halâl olmaz."72

"Allah'a yemin ederim ki, imân etmedikçe Cennet'e giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe (de) tam imân etmiş olamazsınız."73

Yukarıdaki âyet ve hadislerin, anlam olarak, Yunus'a yansıması gâyet tabiidir. Şu dizelerini, bunların etkisiyle söylediğini sanıyoruz.

"Biz bizi bilmezidük bizi yaradan eyledi
Aşikârâ bizi kıldı kendüy pinhân eyledi
Toprağı kudretinden sûret u hat bağladı
Dört ferişte yoğurdu Adem andan eyledi
Çün yarattı Adem'i bileydük biz kamu
Bu kamu hâs u âmı bir ma'denden eyledi" 74

"Çalab Adem cismini topraktan var eyledi
Şeytan geldi Adem'e tapmağa âr eyledi
Zâhir gördü Adem'ün bătınına bakmadı
Bilmedi kim Adem'i halka server eyledi" 75

"Cümle yaradılmışa bir göz ile bakmayan
Şer'ün evliyâsıysa hakikatde âsıdur" 76

"Birisen birliğe gel ikiyi bırak elden
Bütün ma'ni bulasın sıdk u imân içinde" 77

"Dirlik niceyidiğin eydeyin kıldan kıla
Iraka vü yakına hem hâs u âma bile
Hâs u âm cümle âsi dost kuldur cümlesi
Kullar yol virmeyiser şâhı kim göribile" 78

"Dimesün kim Müslümanam Çalab emrine fermanam
Tutmazısa Hak sözünü fayda yokdur dinden ana" 79

"Eger ışkı seversen cân olasın
Kamu derdüne hem dermân olasın

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Eger dünya seversen mübtelâsın
Maâni sırrına kanda iresin" 80

"Sen sana ne sanursan ayruğa da anı san
Dört kitâbun ma'nisi budur eğer varısa" 81

"Her kim bana ağyar-ısa Hak Tanrı yar olsun ana
Her kancaru varur-ısa bağ u bahar olsun ana
Bana ağı sunan kişi şehd ü şeker olsun aş
Gelsün kolay cümle işi eli irer olsun ana
Önümce kuyu kazanı Hak tahtına ağıdursun anı
Ardumca taşlar atana güller nisar olsun ana
Acı dirliğüm isteyen tatlu dirilsün dünyede
Kim ölümün ister-ise bin yıl ömür virsin ana
Her kim diler ben hâr olam düşman elinde zâr olam
Dostları şâd ü düşmanı dost u ağyar olsun ana"82

"Zinhar gönül evinde dutma yavuz endişe
Biregüyçün kuyı kazan âkıbet kendü düşe
Kendüye yaramazdı biregüye sanan ol
Adı müsülman anun kendü benzer kişişe" 83

"Geçüp gitmek dilerisen (ya) düşmeyeyin dirisen
Şol kazandüğün mâlunı Tangrıyîçün virmek gerek
Kazandüğünü virüben yoksulları hoş görüben
Hak hazretine varuban oddan o kurtulmak gerek" 84

"Düriş kazan yi yidür bir gönül ele getür
Yüz Ka'be'den yigrekdür bir gönül ziyâreti
Uslu değıl delüdüdür yüce saraylar yapan
Akıbet virân olur cümleñün imâreti" 85

"Şol kahırla kazananlar güle güle yidürenler
Götürdüm perdelerini didâruma baksun dimiş" 86

"Bir hasteye vardunısa bir içim (su) virdünise
Yarın anda karşı gele Hak şarâbın içmiş gibi
Bir miskini gördünise bir eskice virdünise
Yarın anda sana gele Hak şarâbın içmiş gibi" 87

"Keleci bilen kişinün yüzini ağ ide bir söz
Sözi bişirüp diyenün işini sağ ide bir söz
Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başa
Söz ola ağulu aş bal ile yağ ide bir söz
Kelecilerün bişürgil yaramazını şeşürgil
Sözün usıla düşürgil dimegil çağ ide bir söz" 88

"Hak nazar kıldığı can bir gözile bakmak gerek
Ana kim ol nazar kıla ben anı nice yireyin" 89

"Diken olma gül ol eren yolında
Diken olurısan oda yanasın
Eğer konşı hakı boynundayısa
Cehennemden yarın bâkî kalasın
Gönüle gireni gönendi dirler
Gönüle sen de gir kim gönenesin" 90

"Bize didar gerek dünyâ gerekmez
Bize ma'ni gerek da'vâ gerekmez" 91

"Kimseyi düşman tutmazuz agyâr dahı yârdur bize
Kanda ıssızlık varısa mahalle vü şârdur bize

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Adumuz miskindür bizüm düşmanımız kindür bizüm
Biz kimseye kin tutmazuz kamu âlem birdür bize" 92

"Eğer kine tuturısan gitdi senden imân dahı
Billâhi ol Tanrı hakkı yokdur bu sözün yalanı" 93

"Giderdüm gönlümden kini kin dutanun yokdur dini
İy yarenler ben bu sözi uludan işitdüm ahî" 94

"İşksuz âdem dünyede bellü bilün ki yokdur
Herbirsı bir nesneye sevgüsü var âşıkdur
Çalab'un dünyesinde yüzbin dürlü sevgü var
Kabul it kendüzüne gör kangısı lâyıkdur" 95

"Biz kime âşiksavuz âlemler ana âşık
Kime degül diyelüm bir kapudur bir tarık
Biz neyi seversevüz ma'sûka anı sever
Dostumuzun dostına yad endişe ne lâyık
Sen gerçek âşıkısan dostun dostına dost ol
Bu halde kalurısan dosta degül yaraşık
Hâs u âm mutî âsî dost kulıdur cümlesi
Kime eydibilesin gel evünden taşra çık" 96

"Din ü milletden geçer işk eserini tuyan
Mezheb u din mi bilür kendüzin'yoğa sayan
İşlk ehlini sorarsan ne mezheb ne milletdür
Yolda kalandur sakın gice vü gündüz sayan
Küfr ü imân ol yolda assı ziyâna geçmez
Assı ziyândan fâriğ varlığı levhin yuyan" 97

"Ben dervişem diyen kişi işbu yola âr gerekmez
Derviş olan kişilerün gönli gindür tar gerekmez
Derviş gönülsüz gerekdür söğene dilsüz gerekdür
Dögene elsüz gerekdür halka berâber gerekmez
Halka benzetmeye işin süre gönünden teşvişin
Yüzbini birdür dervişün arada ağıâr gerekmez
Eğer derviş isen derviş cümle âlem sana biliş
Fodullığı hulka değış arada ağıâr gerekmez" 98

"Bizüm hâlümüzden bilen kimdür ıška münkir olan
Bizüm sevdüğümüz Hak'dur bu halka göz ü kaş gelür
Erenler buna kalmadı vardı yolına turmadı
Hakk'ı girçek sevenlere cümle âlem kardaş gelür" 99

"Kunydık yaş olduk kanatlanduk kuş olduk
Birbirmize eş olduk uçduk elhamdü lillâh
Beri gel barışalum yadısan bilişelüm
Atumuz eyerlendi eşdük elhamdü lillâh" 100

"Dünyeye gelen göçer bir bir şerbetin içer
Bu bir köbridür geçer câhiller anı bilmez
Gelün tanışık idelüm işün kolayın tutalım
Sevelim sevilelüm dünyeye kimse kalmaz" 101

Fakat yukarıdaki hoşgörüye sahibolarak bütün insanları seve-
bilme ve barış içinde yaşayabilmenin yolu, önce Allah'ı ve O'nun elçi-
sini sevmekten geçer. Bu sevginin yerleştiği yer de, insanın en önemli
organı olan kalptir. Yunus'un, Allah sevgisiyle yanıp tutuşması ve gö-
nül kırmayı, bütün suçların en büyüğü olarak ele alması bu yüzdendir.
Çünkü kendisi Allah ile elçisinin şu açıklamalarından haberdârdır;

"Ey Muhammed ! Allah'ı seviyorsanız bana uyun, Allah da sizi
sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlar, merhamet eder,

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

de." 102

"İnsanlar arasında Allah'ı bırakıp O'na koştukları eşleri Tanrı olarak benimseyenler ve onları, Allah'ı severcesine, sevenler vardır. Mü'minlerin Allah'ı sevmesi ise hepsinden kuvvetlidir..." 103

"Ey Muhammed ! Kullarım, sana beni sorarlarsa, bilsinler ki Ben şüphesiz onlara yakınım. Ben'den isteyenin, duâ ettiğinde, duâsını kabul ederim. Artık onlar da davetimimi kabul etip Bana inansınlar ki doğru yolda yürüyenlerden olsunlar." 104

"Allah'a ve Rasûl'e itaat edin. Yüz çevirirlerse bilsinler ki "Allah kâfirleri sevmez," de." 105

"Size gıda olarak verdiği nimetlerden dolayı Allah'ı, Onun beni sevmesinden dolayı beni, benim sevmem sebebiyle de ehl-i beytimi seviniz." 106

"Bir kimse Allah'ı ve beni, ikisi dışındakilerden, (yani) malı, çocuğu, babası ve bütün (diğer) insanlardan daha çok sevmedikçe gerçek mü'min olamaz." 107

"Ey Allah'ın elçisi ! Kıyâmet ne zaman (kopacak)?

-Kıyâmeti soran nerede?

-Benim, ey Allah'ın elçisi !

-Orası için ne hazırladın?

-Ey Allah'ın elçisi ! Onun için, namaz ve oruçtan (yana), fazla bir şey hazırlamadım; ancak Allah'ı ve elçisini (çok) seviyorum.

-Kişi sevdiğiyle berâberdir. Sen de sevdiğin kimseyle berâber (olacak) sın." 108

"Dikkat edin ! Muhakkak, yeryüzünde Allah'ın kapları vardır. O kaplar, kalplerdir. Allah katında kalplerin en sevimlisi (de) en saf, en sağlam ve en incesidir." 109

Yunus, bu açıklamalar karşısında daha coşkulu görünmektedir. Şu dizelerini örnek olarak gösterebiliriz;

"Bu cümle âlem sevdiği şu din ile imandurur

Vallahi ışksuz gerekmez şol dîniyle îmanı" 110

"Cümle âlemün gönlinde vardur anun mahabbeti

Anı candan sevmeyenün bil kim imânu taş oldı" 111

"Allah diyü kıl zârı oldur kamunun varı
Andan umalum yâri Allah görelüm neyler
Adı sanı dillerde sevgüsi gönüllerde
Şol korkulu yollarda Allah görelüm neyler" 112

"Hak Çalabum hak Çalabum sencileyin yok Çalabum
Günahlarımız yarlığa iy rahmeti çok Çalabum
Kullar senün sen kullarun günahları çok bunların
Uçmağına koy bunları binsünler burak Çalabum" 113

"Ol Çalabum ışkı benüm bağrumı baş eyledi
Aldı benüm gönlümü sırrımı fâş eyledi" 114

"İşkun aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanaram düni günü bana seni gerek seni" 115

"Ben yürürem yana yana ışk boyadı beni kana
Ne âkilem ne divâne gel gör beni ışk n'eyledi" 116

"Yunus'un gönli gözi toludur Hak sevgüsi
Sohbet ihtiyâr iden yad u bilişden geçer" 117

"Biz sevdük âşık olduk sevüldük ma'sûk olduk
Herdem yini dirlikde sizden kim usanası" 118

"Canlar canını buldum bu cânım yağma olsun
Assı ziyandan geçdüm dükkânım yağma olsun" 119

"Hakdur seni sevmezlere cansuz suretdür dirisem
Anunıçün canlılara senün gibi ma'suk gerek

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Yüzbin eger cevır ü cefâ uğrarısa sûretüme
Hiç eksilmez şâdılgum cümlesin yur seni sevmek" 120
"Hak yaratdı yiri göği Ahmed'ün dostlığına
"Levlâk" ana delil oldı ansuz yir gök var olmadı" 121

"Muhammed'i yaratdı mahlûka şefkatinden
Hem Ali'yi yaratdı mü'minlere fazlından" 122

"Uş gine nazar oldı bu bizüm cânumuza
Muhammed bünyâd urdı dîn ü imânumuza
Peygamberler serveri dîn direği Muhammed
Gör ne gevherler komuş bu bizüm kânumuza" 123

"Yaradıldı Mustafâ yüzi gül gönli safâ
O kıldı bize vefâ andandur ihsan bana" 124

"Okına hadis ü kelâm diyeler aleyhi's-selâm
Aşıkısan bellü bilem tanla seher vaktinde tur" 125

"Hak turağı gönülde âyâtı var Kur'an'da
Arşdan yukarı canda ışk burcınun kulesi" 126

"İstemegil Hakk'ı irak gönüldedür Hakk'a durak
Sen senliğin elden bırak tenden içerü candadır" 127

"Gönül mi yiğ Ka'be mi yiğ eyit bana akli iren
Gönül yiğdurur zira kim gönüldedür dost turakı" 128

"Can gözi anı gördi dil andan haber virdi
Can içinde oturdu gönlümü arş eyledi" 129

"Ne sultan ne baylardasın ne köşk ü saraylardasın
Girdün miskinler gönline idindün durak Çalabum" 130

"Gönülde pas oturur anda seni yitürür
İçerü şah oturur girimezsın göresin" 131

"Ben gelmedüm da'viyiçün benüm işüm seviyiçün
Dostun evi gönüllerdür gönüller yapmağa geldüm" 132

"Ak sakallu pîr hoca bilemez hali nice
Emek yimesün hacca bir gönül yıkarısa
Gönül Çalabun tahtı gönüle Çalab bakdı
İki cihan bed-bahtı kim gönül yıkarısa" 133

"Şeyh u dânişmend ü fakı gönül yapan bulur Hakk'ı
Sen bir gönül yıkdunısa gerekse var yüz yıl okı" 134

"İlm ü amel ne assı bir gönül yıkdun ise
Ârif gönül yapduğı berâber Hicâz ile" 135

"Uçmak uçmak didüğün kulları yiltedüğün
Uçmağın sermâyesi bir gönül utmak gerek" 136

"Sakingül yârın gönlin sırçadur sımayasın
Sırça sınduktan sonra bütün olası değül" 137

"Bin kez hacca vardunısa bin kez gazâ kıldunısa
Bir kez gönül sındunısa gerekse var yollar dokı" 138

"Bir kez gönül yıkdunısa bu kılduğın namaz değül
Yitmişiki millet dahi elin yüzün yumaz değül" 139

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

Görüldüğü gibi, Yunus Emre önemli bir gerçeği dile getiriyor. Bunun adı, ayırım yapmaksızın, tüm insanları sevmektir. Yunus'un adı beşer-dost, insancı, insancıl veya hümanist de olsa önemli değildir. Önemli olan, O'nun, bu duyguyu taşımasıdır. Belki bunun, Yunus'un yaşadığı devirde daha gerekli olduğu düşünülebilir. Gönül, herkesin, her zaman bu duyguyu taşımasını istiyor. İnsanın, hemcinslerini sevince kaybedeceği bir şey yok, ama kanacağı şeyler çok. Yunus, sevgiyi dile getiren öncülerden biri kabul edilebilir. Şuradan veya buradan etkilenmesi de önemli değildir. Elbette hem yaşadığı devrin durumundan, hem de tasavvuftan etkilenmiştir. Ama yukarıdaki deliller, Kur'ân ve hadislerden, dolayısıyla İslâm'dan, daha çok etkilendiğini ortaya koymaktadır. Çünkü İslâm'ın eğilimi bu yöndedir. Ayrıca din, insanları daha fazla etkiler. Amacımız, hem bunu vurgulamak, hem de Yunus vasıtasıyla, bu yolda, bir şeyler verebilmektir.

DİPNOTLAR

- 1- Sadi IRMAK, "Yunus'un Hümanizması ve Mevlânâ-Yunus İlişkileri", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s. 120; T.Sait HALMAN, "Yunus Emre'nin Hümanizması" A.g.Bildiriler, s. 112; İ. Hakkı BALTACIOĞLU, "Yunus Emre-Estetik Sırları", Türk Yurdu Dergisi (Yunus Emre Özel Sayısı), Ocak.1966, c.V, sayı: 319, s.142 ve a.g.m., Yunus Emre Divanı, (Yunus Emre Hakkında Yazılanlardan Seçmeler Bl.), Hrz. : N. Ziya BAKIRCIOĞLU, İst. 1981, s. 333; F. Kadri TİMURTAŞ, "Yunus Emre'yi Anarken", Tercüman Gazetesi, 6. Eylül.1971, s.7, 14.Eylül.1971, s.6 ve Yunus Emre Divanı, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 1, (Giriş), İst. 1972, s. 33.
- 2- H. Baki KUNTER, Yunus Emre Bilgiler Belgeler, Ank. 1966, s. 146-147; Gönül ALPAY, "Yunus Emre'nin Hümanizmasının Temelleri", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s.25; İ. Agah ÇUBUKÇU, "Yunus Emre ve Din Felsefesi", A.Ü.İ.Fak. Dergisi, Ank. 1973, c. XIX, s. 2; Sırrı ALIÇLI, "Yunus Emre'de İnsanlık", Türk Yurdu Dergisi, (Yunus Emre Özel Sayısı), Ocak.1966, c. V, Sayı: 319, s. 119.
- 3- Belma ÖTÜŞ, "Yunus Emre'nin Bazı İngiliz ve Amerikan Ozanlarıyla Karşılaştırılması", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s. 212.
- 4- Fuad KÖPRÜLÜ, Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar (Diyânet İşleri Başk. Yayını), Ank. 1981 (4. Baskı), s. 305-327, 331-336, 356 ve Türk Edebiyatı Tarihi, İst. 1980, s. 267-269; Abdulkaki GÖLPINARLI, Yunus Emre Hayatı, Sanatı, Şiirleri, İst. 1968 s. 9-12; Mehmet KAP-LAN, "Yunus'un Gül Bahçesinde", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s. 152-153; N.Ziya BAKIRCIOĞLU, Yunus Emre Divanı (Giriş), İst. 1981, s. 41; Samiha AYVERDİ, "Büyük Kurtarıcı Yunus", Türk Yurdu Dergisi (Yunus Emre Özel Sayısı), Ocak.1966, c.V, Sayı: 319, s. 24 ve "Yunus Emre ve Bugün", a.g.der-gi, Haziran.1960, c.II, Sayı: 285, s.31-32; Cahit ÖZTELLİ, Yunus Emre

Yaşamı ve Bütün Şiirleri, İst. 1986, s. 53-62.

- 5- Annemarie Schimmel, "Yunus Emre ve O'nun İslâm Mistik Şiirinde-ki Yeri", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s. 243; A. Sırrı LEVEND, "Edebiyât Tarihçisi Gözüyle Çağı-nı Aşan Yunus Emre" a.g.dergi, s. 179; H. Baki KUNTER, a.g.e., s. 147ve "Her Asrın İnsanı Yunus", Özgür Dergisi, Ağustos.1963, Yıl: I, Sayı: 11, s. 9, 11; İ. Agah ÇUBUKÇU, a.g.m., s. 14 ve "Yunus Emre ve Varlık Felsefesi", II. Uluslararası Türk Halk Edebiyâtı Semineri, 7-9.Mayıs 1985 Eskişehir, Eskişehir 1987, s. 80; N. Sami BANARLI, Resimli Türk Edebiyâtı Tarihi, İst. 1971, c. I, s. 331-335; İ. Hakkı BALTACIOĞLU, a.g.m., s. 143 ve a.g.e., s. 335; F. Kadri TİMURTAŞ, Yunus Emre'yi Anarken", Tercüman Gazetesi, 6.Eylül.1971, s. 7 ve "Yunus'un Türk Dili ve Edebiyâtı'ndaki Yeri", a.g.Gazete, 15.Eylül. 1971, s. 5; Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyâtı, İst. 1968 (II. Baskı), c. II, s. 162-163.
- 6- Bkz. "Yunus Emre'nin Hümanizmde İslâmiyet'in Etkisi", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s.155-159. Ümit Burhan TOPRAK da Yunus'un Arapça bildiğini belirtirken, âyet ve hadislerden yapmış olduğu alıntılar ortaya koymaktadır (Bkz. Yunus Emre Divanı, İst. 1933, s. 21-26).
- 7- Âl-i İmrân, 3/19.
- 8- Al-i İmrân, 3/85.
- 9- Rûm, 30/30.
- 10- Fetih, 48/28.
- 11- Mâide, 5/3.
- 12- Yunus Emre, Divan, Hrz. : F. Kadri TİMURTAŞ, Ank. 1986, (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını), s. 211, 297 (3-4).
- 13- Yunus Emre, a.g.e., s. 76, 109 (7-8).
- 14- Yunus Emre, a.g.e., s. 185, 263 (3, 6-7).
- 15- Bilgi için bkz. Faruk SÜMER, "Yunus Emre Çağında Türkiye'nin Siyasal, Sosyal ve Kültürel Tarihine Genel Bakış", Bildiriler, Uluslararası Yunus Emre Semineri, İst. 6-8.Eylül.1971, s. 248-258 ve "Anadolu'da Moğollar, I-IV", Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Selçuklu Araştırmaları Dergisi-I, 1969, Ank. 1970, s. 1-94; Osman TURAN, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti, İst. 1969, s. 226-233, 399-420, Selçuklular Zamanında Türkiye Siyasî Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318), İst. 1971, s. 403-557 ve İslâm Ansk. (Keyhüsrev II.Kıyâsettin md.), İst. 1955, c.VI, s. 621-627; Ahmed b. Mahmud, Selçuk-nâme, Hrz. : Erdoğan MERÇİL, (Tercüman 1001 Temel Eser, No:102). İst. 1977, c. II, s. 150-157 ve Müslüman Türk Devletleri Tarihi, (İ.Ü.Yayını), İst. 1985, s. 134-164; Mustafa AKDAĞ, Türkiye'nin İktisâdî ve İctimâî Tarihi, İst. 1974, c. I, s. 36-118; Robert MANTRAN, Türkiye Tarihi, Terc. : Azmi SÜSLÜ, (A.Ü.Yayını), Ank. 1986, s. 13-15.
- 16- A.g.m., s. 30-31, 33.
- 17- A.g.m., s. 173.
- 18- Yunus Emre, a.g.e., s. 79, 114 (1-2).
- 19- Enbiyâ, 21/107.
- 20- Şu'rá, 42/15.
- 21- Câsiye, 45/20.

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

- 22- Yûnus, 10/57.
- 23- Yunus Emre, a.g.e., s. 157, 223 (1, 3).
- 24- Bakara, 2/256.
- 25- Bakara, 2/185.
- 26- Yûnus, 10/99.
- 27- Âl-i İmrân, 3/159.
- 28- Ankebût, 29/46.
- 29- Nahl. 16/125.
- 30- İsrâ, 17/53.
- 31- Tâhâ, 20/42-44.
- 32- A'râf, 7/199.
- 33- Bakara, 2/109.
- 34- Bakara, 2/263.
- 35- Ahmed İbn Hanbel, Müsned, Mısır 1313/1895, V/26, VI/116 ve 233.
- 36- Buhârî, Sahîh, İst. 1979, İmân, 29; Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., I/236.
- 37- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., II/210.
- 38- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., IV/385.
- 39- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., V/318-319.
- 40- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., I/248.
- 41- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., I/239, 283, 365 (Üçüncüde son kısım üç kere tekrarlanmıştır).
- 42- Buhârî, a.g.e., İlim, 11, Cihâd, 164, Megâzî, 60, Edeb, 80, Ahkâm, 22; Müslim, Sahîh, Mısır 1374-1375/1955-1956, Cihâd, 3(1732-1734); Ebû Dâvûd, Sünen, Humus 1388-1394/1969-1974, Edeb, 20; Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., IV/399, 412, 417.
- 43- Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., II/165, 219.
- 44- Buhârî, a.g.e., Vudû, 57-58, Edeb, 35; Müslim, a.g.e., Tahâret, 30 (98-100); Ebû Dâvûd, a.g.e. Tahâret, 138 (380-381); İbn Mâce, Sünen, Mısır 1372-1373/1952-1953, Tahâret, 78 (528-530); Nesâî, Sünen, Mısır 1383/1964, Tahâret, 44; Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., III/191, 226; Dârimî, Sünen, Dımeşk 1349/1930, Salât, 58; Enes İbn Mâlik, Muvatta, Mısır 1370/1951, Tahâret, 31 (111).
- 45- Buhârî, a.g.e., Vudû, 58, Edeb, 80; Tirmizî, Sünen, Mısır 1356-1385/1937-1965, Tahâret, 112 (147); Ebû Dâvûd, a.g.e., Tahâret, 138 (380); Nesâî, a.g.e., Tahâret, 44.
- 46- Buhârî, a.g.e., Cenâiz, 50; Müslim, a.g.e., Cenâiz, 24 (78); Ebû Dâvûd, a.g.e., Cenâiz, 47 (3174); Nesâî, a.g.e., Cenâiz, 46.
- 47- Ebû Dâvûd, a.g.e., Diyât, 6(4508-4514).
- 48- M.Hamidullah, İslâm Peygamberi Hayatı ve Eseri, Terc.: M.Sait MUTLU, İst. 1966, (II. Baskı), c.I, s. 414-415; Lord John DAVENPORT, Hz. Muhammed ve Kur'ân-ı Kerim, Terc. : M.S.S.P., Ank. 1967, s.99-101; Abidin SÖNMEZ, Rasulüllah'ın Diplomatik Münasebetle-ri, İst. 1984, s. 179-181.
- 49- Hadislerde geçen 71, 72 veya 73 fırka konusu Yahudî, Hıristiyan ve ayrı mezhepten olanları da içine almaktadır. Herbirinden sâdece birinin Cennet'te olacağı belirtiliyor. 73 fırkaya bölünecek olanlardan ise, Allah elçisi, "ümmetim" diye bahsetmektedir. (Bkz. Tirmizî, a.g.e., İmân, 18 (2640-2641); Ebû Dâvûd, a.g.e., Sünen, I(4596-4597);

- İbn Mâce, a.g.e., Fiten, 17 (3991, 3993); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., II/332, III/145).
- 50- Yunus Emre, a.g.e., s. 191-192, 271(5-6).
- 51- Yunus Emre, a.g.e., s. 70, 102(5).
- 52- Yunus Emre, a.g.e., s. 210, 295(4).
- 53- Yunus Emre, a.g.e., s. 187, 265(6).
- 54- Yunus Emre, a.g.e., s. 12, 17(1).
- 55- Yunus Emre, a.g.e., s. 96, 138(4, 7).
- 56- Yunus Emre, a.g.e., s. 11-12, 16(1, 5, 9).
- 57- Yunus Emre, a.g.e., s. 188-189, 268(1-2, 8).
- 58- Hucurât, 49/13.
- 59- Âl-i İmrân, 3/119.
- 60- Nisâ, 4/114.
- 61- Bakara, 2/224.
- 62- Hucurât, 49/9-10.
- 63- Buhârî, a.g.e., Hâc, 132; İbn Mâce, a.g.e., Menâsik, 76 (3055); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., IV/76, V/68, 72-73, 411; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Mısır 1355/1936, c. IV, s. 250-253; İbn Kesîr, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Kahire 1395/1976, c. III, s. 570, c. IV, s. 403-405; M. Hamidullah, Mecmû'atü'l-Vesâiki's-Siyâsiyye li'l-Ahdi'n-Nebiiyyi ve'l-Hilâfeti'r-Râside, Kahire 1376/1956, (II. Baskı), s. 283 ve İslâm Peygamberi Hayatı ve Eseri, Terc. :M. Sait MUTLU, İst. 1966 (II. Baskı), c. I, s. 176-177.
- 64- Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, Beyrut 1351/1932, c.I, s.393 (1254).
- 65- Tirmizî, a.g.e., İmân, 12(2627); Nesâî, a.g.e., İmân, 8,9.
- 66- Buhârî, a.g.e., İmân, 4-5, Rikâk, 26; Müslim, a.g.e., İmân, 14(64-66); Tirmizî, a.g.e., Kıyâmet, 52 (2504), İmân, 12 (2627-2628); Ebû Dâvûd, a.g.e., Cihâd, 2 (2481); Nesâî, a.g.e., İmân, 8,9,11; Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., II/ 160, 163, 187, 191-192, 195, 205-206, 209, 212, 215, 224, 379, III/154, 372, 391, 440, IV/114, 385, VI/21- 22; Dârimî, a.g.e., Rikâk, 4,8.
- 67- Tirmizî, a.g.e., Zühd, 2(2305). Ebû Hüreyre'nin istediği beş maddelik hususun dördüncüsü olarak buyurulmuştur.
- 68- Buhârî, a.g.e., İmân, 7-8; Müslim, a.g.e., İmân, 17(71-72); İbn Mâce, a.g.e., Mukaddime (imân), 9 (66); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., III/272; Nesâî, a.g.e., İmân, 19; Dârimî, a.g.e., Rikâk, 29.
- 69- Tirmizî, a.g.e., Birr, 16 (1922, 1924) Ebû Dâvûd, a.g.e., Edeb, 66 (6941).
- 70- Buhârî, a.g.e., Tevhid, 2; Tirmizî, a.g.e., Zühd, 48(2381); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., III/ 40, IV/358, 360-362, 365-366.
- 71- Buhârî, a.g.e.,Edeb, 18-27; Tirmizî, a.g.e., Birr, 12 (1911); Ebû Dâvûd, a.g.e., 156 (5218); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., II/228, 241, 269, 514.
- 72- Müslim, a.g.e., Birr, 7(24,31); Tirmizî, a.g.e., Birr, 24 (1935); Ebû Dâvûd, a.g.e., Edeb, 55(4910); İbn Mâce, a.g.e., Duâ, 5 (3849); Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., I/3,5,7, III/110, 165, 199, 209, 277.
- 73- Müslim, a.g.e., İmân, 22 (93).
- 74- Yunus Emre, a.g.e., s.197, 277 (1,3-4).
- 75- Yunus Emre, a.g.e., S.194, 275 (1, 3).

YUNUS EMRE'DEKİ SEVGİNİN KAYNAĞI

- 76- Yunus Emre, a.g.e., s.17, 24 (4).
- 77- Yunus Emre, a.g.e., s.164, 234 (3,5).
- 78- Yunus Emre, a.g.e., s.186, 265 (1-2).
- 79- Yunus Emre, a.g.e., s.6, 9 (3).
- 80- Yunus Emre, a.g.e., s.150, 212 (1-2).
- 81- Yunus Emre, a.g.e., s.163, 233 (6).
- 82- Yunus Emre, a.g.e., s.8, 11 (1-5).
- 83- Yunus Emre, a.g.e., s.160, 228 (1-2).
- 84- Yunus Emre, a.g.e., s.77, 111 (6-7).
- 85- Yunus Emre, a.g.e., s.207, 291 (2-3).
- 86- Yunus Emre, a.g.e., s. 65, 96 (3).
- 87- Yunus Emre, a.g.e., s.215, 302 (5-6).
- 88- Yunus Emre, a.g.e., s.55, 82 (1-3).
- 89- Yunus Emre, a.g.e., s.138, 193 (5).
- 90- Yunus Emre, a.g.e., s.142, 1999 (3,8,10).
- 91- Yunus Emre, a.g.e., s. 54, 81 (1).
- 92- Yunus Emre, a.g.e., s.182, 260 (1-2).
- 93- Yunus Emre, a.g.e., s.230, 324 (12).
- 94- Yunus Emre, a.g.e., s.222, 313 (4).
- 95- Yunus Emre, a.g.e., s.26, 39 (1-2).
- 96- Yunus Emre, a.g.e.,s.70, 102 (1,3,7).
- 97- Yunus Emre, a.g.e., s. 155-156, 221 (1,5-6).
- 98- Yunus Emre, a.g.e., s. 61, 90 (1-4).
- 99- Yunus Emre, a.g.e., s. 49, 74 (5-7).
- 100- Yunus Emre, a.g.e., s. 160, 227 (3,5).
- 101- Yunus Emre, a.g.e., s. 56, 83 (4-5).
- 102- Âl-i İmrân, 3/31.
- 103- Bakara, 2/165.
- 104- Bakara, 2/186.
- 105- Âl-i İmrân, 3/32.
- 106- Tirmizî, a.g.e., Menâkıb, 32 (3789).
- 107- Müslim, a.g.e., İmân, 16 (69,70); İbn Mâce, a.g.e., Mukaddime (imân), 9 (67); Nesâî, a.g.e., İmân, 19; Ahmed İbn Hanbel, a.g.e., III/278; Dârimî, a.g.e., Rikâk, 29.
- 108- Tirmizî, a.g.e., Zühd, 50 (2385).
- 109- Gazâlî, İhyâ, Terc. : Ali ARSLAN, İst. 1981, c.IV, s.325; Celâl'ü'd-Dîn es-Suyûtî, el-Câmi'u's-Sağîr fî Ahâdisi'l-Beşîri'n-Nezîr, Mısır 1402/1982, c.I, s.96.
- 110- Yunus Emre, a.g.e., s.225, 317 (6).
- 111- Yunus Emre, a.g.e., s.193, 273 (6).
- 112- Yunus Emre, a.g.e., s.53, 80 (2,7).
- 113- Yunus Emre, a.g.e., s. 101, 145 (1-2).
- 114- Yunus Emre, a.g.e., s.199, 279 (1).
- 115- Yunus Emre, a.g.e., s. 209, 294 (1).
- 116- Yunus Emre, a.g.e., s.224, 316 (1).

- 117- Yunus Emre, a.g.e., s.45, 66 (8).
- 118- Yunus Emre, a.g.e., s.210, 295 (3).
- 119- Yunus Emre, a.g.e., s.141, 198 (1).
- 120- Yunus Emre, a.g.e., s.76, 110 (2,7).
- 121- Yunus Emre, a.g.e., s.213, 300 (7).
- 122- Yunus Emre, a.g.e., s.139, 194 (4).
- 123- Yunus Emre, a.g.e., s.170, 242 (1-2).
- 124- Yunus Emre, a.g.e., s.7, 10 (6).
- 125- Yunus Emre, a.g.e., s.30, 44 (7).
- 126- Yunus Emre, a.g.e., s.209, 293 (9).
- 127- Yunus Emre, a.g.e., s.39, 58 (2).
- 128- Yunus Emre, a.g.e., s.201, 282 (7).
- 129- Yunus Emre, a.g.e., s.199, 279 (3).
- 130- Yunus Emre, a.g.e., s.101, 145 (3).
- 131- Yunus Emre, a.g.e., s.140, 197 (3).
- 132- Yunus Emre, a.g.e., s.99, 142 (2).
- 133- Yunus Emre, a.g.e., s.163, 233 (3,5).
- 134- Yunus Emre, a.g.e., s.229, 323 (4).
- 135- Yunus Emre, a.g.e., s.184, 262 (12).
- 136- Yunus Emre, a.g.e., s.79, 114 (4).
- 137- Yunus Emre, a.g.e., s. 80, 116 (4).
- 138- Yunus Emre, a.g.e., s. 201, 282 (6).
- 139- Yunus Emre, a.g.e., s.91, 131 (1).

RESUME

Le nome de notre article est "La source de L'humanisme chez Yunus Emre. Yunus Emre aime tout le monde. Il ne distingue pas entre les hommes selon leurs croyances et leurs religions. Aimer tous les hommes sans faire aucune différence entre eux, c'est une belle chose. L'islam aussi adopte la même idée. Nous ne voyons cet amour que dans les poésies de Yunus Emre.

Eh bien, qu'est-ce que la source de cet amour? A notre avis, la source de cet amour, c'est sans d'oute le Coran et les traditions de Mahomet. Car l'influence de la religion est la plus grande sur les hommes. D'autre part, on peut dire que Yunus Emre fut pourtant l'influence de mysticisme et l'atmosphère sociale et politique de son époque.